

پیش بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر بر اساس کمال گرایی و

ویژگی های شخصیتی مادران

The Prediction of Female Students' Achievement Motivation Based on Mothers' Perfectionism and Personality Traits

Maryam Torkaman

M. A of Personality Psychology, Islamic Azad University, Tehran North Branch, Tehran, Iran.

Dr. Hojatallah Moradi *

Assistant Professor, Imam Hossein University of Technology, Tehran, Iran.

Psyops_ir@yahoo.com

مریم ترکمن

کارشناس ارشد روانشناسی شخصیت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران

شمال، تهران، ایران.

دکتر **حجت الله مرادی** (نویسنده مسئول)

استادیار، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

Abstract

The purpose of this study was to predict female students' achievement motivation based on mothers' perfectionism and personality traits. The study was carried out using descriptive-correlational method. To this purpose, of all the female students in the first round high schools of Tehran city and their parents in the academic year 2018-2019, 384 cases were selected as the statistical sample using multi-stage cluster sampling method. In order to collect data, Herman's Achievement Motivation Scale (1987), Frost's Perfectionism Scale (1990), and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI, Costa & McCrae, 1997) were used. The collected data were analyzed using multiple stepwise regression analysis. The results of data analysis showed that maternal perfectionism dimensions predict 65.5 % of female students' achievement motivation. The greatest contribution is related to casting doubt over the action, individual standards, parent's criticism, concerns about mistakes, and order components, respectively. Meanwhile, casting doubt over the action, parent's criticism, and concerns about mistakes negatively, and individual standards and order positively contributed to the prediction of achievement motivation. Moreover, parental expectation component had no significant contribution to the model prediction. Additionally, mother's character components predict 46.6% of the female students' achievement motivation; and conscientiousness, flexibility, agreeableness, neuroticism, and extraversion made the greatest contribution, respectively. Of these, only neuroticism negatively contributed to the prediction of achievement motivation.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر بر اساس کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی مادران انجام شد. روش پژوهش توصیفی-همبستگی بود. بدین منظور تعداد ۳۸۴ نفر از بین کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه اول شهر تهران در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های انگیزش پیشرفت هرمنز (۱۹۸۷)، کمال‌گرایی فراست (۱۹۹۰) و پنج عاملی نئو کاستا و مک‌کری (۱۹۸۷) استفاده شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام استفاده شد. یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که ابعاد کمال‌گرایی مادر به میزان ۵۶/۵ درصد از انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کنند که بیشترین سهم به ترتیب مربوط به مؤلفه تردید نسبت به اعمال، مؤلفه استانداردهای فردی، انتقاد والدین، نگرانی در مورد اشتباهات و نظم و ترتیب بود. از این میان مؤلفه‌های تردید نسبت به اعمال، انتقاد والدین و نگرانی در اشتباهات به‌صورت منفی و مؤلفه‌های استانداردهای فردی و نظم و ترتیب به‌صورت مثبت در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم داشتند؛ همچنین مؤلفه انتظار والدین سهم معناداری در پیش‌بینی مدل نداشت. همچنین، مؤلفه‌های شخصیت مادر به میزان ۴۶/۶ درصد از انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کنند که بیشترین سهم به ترتیب مربوط به مؤلفه‌های باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، روان‌نژندی و برون‌گرایی بود. از این میان تنها مؤلفه روان‌نژندی به‌صورت منفی در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم داشت.

Key words: Achievement motivation, perfectionism, personality traits, students

واژه های کلیدی: انگیزه پیشرفت، کمال‌گرایی، ویژگی‌های شخصیتی،

دانش آموزان

مقدمه

چرا برخی از دانش‌آموزان مشتاقانه به تکالیف آموزشی روی می‌آورند و در انجام تکالیف آموزشی از خود تلاش و جدیت بی‌شائبه‌ای نشان می‌دهند و حال آنکه بعضی دیگر از تکالیف آموزشی اجتناب می‌کنند و یا از روی بی‌علاقگی به انجام آنها، مبادرت می‌ورزند؟ چرا بعضی از دانش‌آموزان از یادگیری در مدرسه و خارج از مدرسه لذت می‌برند و از پیشرفتشان خشنود می‌شوند در حالی که بعضی دیگر نسبت به یادگیری آموزشی چنین احساسی را ندارند؟ اینها سوالات مربوط به انگیزش هستند و برای یادگیری دانش‌آموزان تلویحات مهمی را دربردارند. انگیزش مفهومی درونی است که روان‌شناسان تربیتی بود و نبود و درجات آن را از راه مشاهده رفتار افراد استنباط می‌کنند (ریو^۱، ۲۰۱۴، ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۴). انگیزه پیشرفت^۲ یکی از عوامل روان‌شناختی پیشرفت تحصیلی بوده و سرمایه‌گذاری شناختی، عاطفی و رفتاری برای پیشرفت در تعلیم و تربیت است (دسی و ریان^۳، ۲۰۰۲). وایلد^۴ (۱۹۸۹) نیز معتقد است که انگیزه پیشرفت با نیاز به تسلط بر تکالیف دشوار، بهتر از دیگران عمل کردن و پیروی کردن از معیارهای بالا ارتباط دارد (کارن و همکاران^۵، ۲۰۰۵). انگیزه پیشرفت مهم‌ترین متغیر در ارتباط با موفقیت افراد است (سیف، ۱۳۹۶). برخی انگیزه بالایی دارند و در کارهای خود برای دستیابی به موفقیت و پیشرفت تحصیلی به‌سختی می‌کوشند و برخی دیگر انگیزه چندانی به پیشرفت و موفقیت ندارند و از ترس شکست، آماده خطر کردن برای دستیابی به موفقیت نیستند (خسرو پور و نیکویی، ۱۳۹۳). در ایجاد این انگیزه والدین به‌خصوص مادر نقش مهمی ایفا می‌کند. از آنجایی که خانواده شبکه‌ای از ارتباطها است که در آن والدین و فرزندان در فرآیندی دوسویه باهم در تعامل‌اند؛ بنابراین در این مجموعه، طرفین قادرند تأثیرهای فراوانی بر یکدیگر داشته باشند که با تأمل در کیفیت رابطه والدین و فرزندان و موشکافی در آن، می‌توان به نقش حساس مادر در ارتباط با فرزند پی برد (یالین و سیدا^۶، ۲۰۱۸). از جمله خصیصه‌هایی که فرزندان از والدین خود تأثیر می‌پذیرند کمال‌گرایی^۷ است (میشیل و کوکورس^۸، ۲۰۱۹). کمال‌گرایی تلاش برای رفع نواقص است (میشیل و همکاران^۹، ۲۰۱۹)؛ و کمال‌گرایان افرادی هستند که سعی دارند در تمام ابعاد زندگی افراد کاملی باشند (استوهر و یانگ^{۱۰}، ۲۰۱۰). کمال‌گرایی یکی از ویژگی‌های شخصیتی محسوب می‌شود که می‌تواند تمام جنبه‌های زندگی فرد را در برگیرد و زمینه‌ساز شکل‌گیری ناکارآمدی در فرد شود (فیلیپ و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۸)؛ بنابراین والدینی که کمال‌گرا هستند معمولاً گرایش دارند تا فرزندان کمال‌گرا تربیت کنند (برانستین^{۱۱}، ۲۰۱۰). در نتیجه این افراد کمال‌گرایی خود را در سبک فرزندپروری به نمایش می‌گذارند (وانستون و هیکز^{۱۲}، ۲۰۱۹). شناخت باورهای مثبت و منفی کمال‌گرایی و رابطه آن‌ها با مؤلفه‌های شخصیتی اهمیت بسیاری دارد به‌طوری که کمال‌گرایی منفی، با پیامدهای آسیب‌شناختی نظیر عزت‌نفس پایین، اضطراب و تعلل، باورهای غیرمنطقی و نشانگان افسردگی مرتبط است؛ و کمال‌گرایی مثبت با تجارب سالم‌تری نظیر کوشش برای انگیزه پیشرفت، عاطفه مثبت، عزت‌نفس بالا، خودکارآمدی و خودشکوفایی در ارتباط است (نیکنام، حسینیان و یزدی، ۱۳۸۹). مادرانی که کمال‌گرایی مثبت بالایی دارند فرزندان با خودکارآمدی، انگیزه پیشرفت و خوش‌بینی بالاتری تربیت می‌کنند (دانش، شمشیری، کاکاوند و سلیمی نیا، ۱۳۹۲). در این رابطه نیز بلنکشتاین، هیلیز لاملی و کراوفورد^{۱۳} (۲۰۰۷)؛ چانگ^{۱۴} (۲۰۰۶) و برنز و فدوا^{۱۵} (۲۰۰۵)، نشان دادند که کمال‌گرایی مثبت مادران با انگیزش پیشرفت در دختران آن‌ها رابطه مستقیم معنی‌داری دارد.

همچنین هانوی و جین^{۱۶} (۲۰۱۷) تأکید کرده‌اند که در مادران کمال‌گرا، محافظت بیش از اندازه، توجه انتخابی به شکست و تحمل نکردن خطا دیده می‌شود، این ویژگی زمینه‌ساز شکل‌گیری باورهای ناکارآمد و کاهش انگیزه پیشرفت می‌شود. خسرو پور و همکاران

1. Reeve

2. academic motivation

3. Deci & Ryan

4. Vilder

5. Karen & et al

6. Yalin & Seda

7. perfectionism

8. Michail D. Kokkoris

9. Stauber & Yang

10. Philip & et al

11. Brunstein

12. Vanstone & Hick

13. Blankstein, Hillis Lumley & Crawford

14. Chang

15. Burns and fadua

16. Hanwei, & Jie Li

(۱۳۹۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های کمال‌گرایی والدین، عزت‌نفس و به‌ویژه انگیزه پیشرفت فرزندان را بالا می‌برد. دانش و همکاران (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی نشان داد که کمال‌گرایی مثبت با خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت همبستگی مثبت و کمال‌گرایی منفی با خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت همبستگی منفی دارد.

خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت^۱، ارزش‌ها و معیارهای فکری فرد است و نقش مهمی در تعیین سرنوشت و سبک و خط زندگی فرد در آینده دارد؛ و عملکردهای والدین در شکل‌گیری شخصیت کودک اثر دارد (پرینز و همکاران^۲، ۲۰۱۵). همچنین، روانشناسان تربیتی معتقدند که کنش‌های متقابل میان والدین و فرزندان نیز در رشد مؤلفه‌های شخصیتی تأثیر به‌سزایی دارند (کاپرارا، ونچونه، آلساندری، گاربینو و باربانلی^۳، ۲۰۱۱). روان‌شناسان رویکردهای گوناگونی را برای درک پیچیدگی شخصیت انسان ارائه داده‌اند؛ یکی از این رویکردها، الگوی معروف پنج عاملی در صفات شخصیت است. الگوی پنج عاملی بر این اساس است که شخصیت از پنج ویژگی اصلی تشکیل یافته است که عبارت‌اند از: برون‌گرایی^۴، روان‌نژندی^۵، باوجدان بودن^۶، انعطاف‌پذیری^۷ و سازگاری^۸ (مک کری و کاستا^۹، ۲۰۰۴). صفرزاده (۱۳۹۰) دریافت که از میان پنج عامل اساسی شخصیت بین روان رنجوری و انگیزه برای موفقیت همبستگی منفی وجود دارد. یافته‌های پژوهشی محمودی، جوادی و صحرانی (۱۳۹۲) نشان داد که بین خرده مقیاس برون‌گرایی دانش‌آموزان با انگیزش پیشرفت آنان رابطه معنادار و مثبت و بین روان رنجوری و انگیزش پیشرفت رابطه منفی و معنادار به دست آمد. بویر و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۵) در پژوهشی نشان دادند که بین ویژگی شخصیتی روان رنجور خوبی با انگیزه پیشرفت رابطه منفی معناداری وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش‌های شولتز^{۱۱} (۲۰۱۳) و اولدانی^{۱۲} (۲۰۱۲) نشان دادند که بین ویژگی‌های شخصیتی و انگیزه پیشرفت افراد رابطه وجود دارد. قاسمی، عابدینی و عابدینی (۱۳۹۶) در پژوهشی دریافتند که بین ویژگی‌های شخصیتی مادران و ابعاد آن با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دختر نیز رابطه معنی‌داری وجود دارد. کشاورز، جعفری، سلحشور و وزیری (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی دریافتند که ویژگی‌های شخصیتی با انگیزه پیشرفت رابطه معنادار وجود دارد. با توجه به نقش اساسی مادران در رشد فرزندان و شکل‌گیری شخصیت آن‌ها در افزایش انگیزه پیشرفت فرزندان، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر بر اساس کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی مادران انجام شد.

روش

پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی-همبستگی از نوع پیش‌بینی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه اول شهر تهران در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به همراه والدینشان بود. به منظور نمونه‌گیری و مشخص کردن تعداد حجم نمونه، با توجه به حجم جامعه بر اساس جدول مورگان و به دلیل احتمال خطا در نمونه‌گیری و یا عدم بازگشت تعدادی از پرسشنامه‌ها و قابل بررسی نبودن آن‌ها، تعداد ۳۸۴ نفر از دانش‌آموزان دختر به همراه والدینشان به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از مدارس دوره متوسطه اول منطقه دو و پنج شهر تهران انتخاب و از بین مدارس انتخابی دانش‌آموزان به صورت در دسترس انتخاب شد. ابزارهای پژوهش پس از دریافت معرفی‌نامه از دانشگاه و هماهنگی با مدیریت مدارس بین دانش‌آموزان و والدین آن‌ها توزیع و به آن‌ها اطمینان خاطر در خصوص محرمانه ماندن اطلاعات داده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیری به روش گام به گام به کمک نرم‌افزار آماری SPSS-23 استفاده شد.

ابزار سنجش

1. personality
2. Prinzie & er al
3. Caprara, Vecchione, Alessandri, Gerbino & Barbaranelli
4. extraversion
5. neuroticism
6. conscientiousness
7. openness
8. agreeableness
9. McCrae & Costa
10. Boyer & et al
11. Shoultz
12. Oldani

پرسشنامه انگیزش پیشرفت هرمنز^۱ (HAMQ): این آزمون توسط هرمنز^۲ (۱۹۸۷) ساخته شد و دارای ۲۹ سؤال است و نمره‌گذاری پرسشنامه با توجه به ویژگی‌های نه‌گانه که سؤالات بر اساس آن‌ها تهیه شده است، انجام می‌گیرد. بعضی سؤالات به‌صورت مثبت و بعضی به‌صورت منفی ارائه شده است. آزمودنی باید برای هر سؤال یکی از گزینه‌های (الف، ب، ج و د) را انتخاب کند و در پاسخنامه وارد نماید. سؤالات پرسشنامه شامل ۲۹ جمله نیمه‌تمام است که به دنبال هر یک، چهار گزینه داده شده است. این گزینه‌ها برحسب اینکه شدت انگیزه از زیاد به کم یا کم به زیاد باشد، نمره‌گذاری می‌شود و دامنه نمرات به‌دست‌آمده از آن بین ۲۹ تا ۱۱۶ است. این پرسشنامه از چهار عامل کلی اعتمادبه‌نفس، پشتکار، آینده‌نگری و سخت‌کوشی تشکیل شده و ضریب پایایی آن با روش همسانی درونی به شیوه آلفای کرونباخ در پژوهش اکبری (۱۳۸۶) برابر ۰/۸۴۰ و در پژوهش کمال پور و تونزنده جانی ۰/۷۳۰ گزارش شده است. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ کلی پرسشنامه محاسبه و میزان آن ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه کمال‌گرایی فراست^۳ (FMPS): این ابزار یک پرسشنامه ۳۵ سؤالی است که توسط فراست و همکاران (۱۹۹۰) به‌منظور سنجش کمال‌گرایی ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۶ خرده‌مقیاس نگرانی از اشتباهات، انتظارات والدین، انتقاد والدین، شک و تردید در عمل، استانداردهای شخصی و سازماندهی می‌باشد. اعتبار این مقیاس در مطالعه فراست و همکاران (۱۹۹۰) برای کمال‌گرایی کلی ۰/۹۰ نگرانی از اشتباهات ۰/۸۸ انتظارات والدین ۰/۸۴ انتقاد والدین ۰/۸۴، شک و تردید در عملی ۰/۷۷، معیارهای شخصی ۰/۸۳ و سازماندهی ۰/۹۳ گزارش شده است. این پرسشنامه دارای هم‌بستگی بالایی با سایر مقیاس‌های کمالی‌گرایی به‌ویژه مقیاس کمال‌گرایی برنز (برنز ۱۹۸۰)، مقیاسی خودارزیابی (جوتر، ۱۹۶۸)، مقیاس کمال‌گرایی گارنر و همکاران (۱۹۸۳) است (فراست و همکاران، ۱۹۹۳). رکابدار و سلیمانی (۱۳۸۷) در پژوهشی ضریب پایایی آلفای کرونباخ برای مقیاس کلی را ۰/۸۳ برآورد کردند. همچنین برای ابعاد انتظارات والدین، سازماندهی، نقادی والدین، ترس از اشتباه، معیارهای شخصی و تردید در کارها مقدار ضریب پایایی آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۷۰، ۰/۵۱، ۰/۷۱، ۰/۵۲ و ۰/۵۶ به دست آمد. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ مؤلفه‌های پرسشنامه کمال‌گرایی فراست در دامنه ای بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۸ به دست آمد.

پرسشنامه پنج عاملی نئو^۴ (NEO-FFI): این پرسشنامه، فرم کوتاه نسخه‌ی تجدیدنظر شده‌ی پرسشنامه‌ی پنج عامل بزرگ شخصیت است. نسخه اولیه این پرسشنامه با نام پرسشنامه شخصیتی NEO در سال ۱۹۷۸ توسط کاستا و مک‌کری^۵ (۱۹۷۸) تهیه گردید و نوعی خودسنجی ویژگی‌های شخصیتی است که مبتنی بر یک مدل معروف شخصیتی به نام مدل پنج عامل بزرگ (گلدبرگ، ۲۰۰۰) است. این مدل محصول سنت واژگان (تحلیل صفات موجود در زبان انگلیسی و دیگر زبان‌ها) و سنت تحلیل عاملی در تحقیقات شخصیت است. نسخه تجدید نظر شده پرسش‌نامه شخصیتی نئو (NEO PI-R) توسط کاستا و مک‌کری (۱۹۹۲) منتشر گردید که نسخه بلند آن دارای ۲۴۰ سؤال و نسخه کوتاه آن دارای ۶۰ سؤال (NEO-FFI) است. آخرین ویرایش هر دو پرسشنامه NEO PI-R و NEO-FFI در سال ۲۰۱۰ صورت گرفت. پرسشنامه NEO-FFI پنج عامل یا ویژگی شخصیتی را اندازه‌گیری می‌کند که عبارت‌اند از: روان‌نژندی (N)، برون‌گرایی (E)، گشودگی به تجربه (O)، توافق‌پذیری (A)، و وظیفه‌شناسی (C). نمره‌گذاری سؤالات این پرسشنامه در یک مقیاس لیکرت و بین ۱ الی ۵ است به‌طوری‌که "کاملاً مخالفم" نمره ۱ و "کاملاً موافقم" نمره ۵ دریافت می‌کند. کاستا و مک‌کری (۱۹۹۲) ضرایب پایایی ۰/۸۳، ۰/۷۵، ۰/۸۰، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ را به ترتیب برای نوزرگرایی، برون‌گرایی، گشودگی نسبت به تجربه، مقبولیت و وظیفه‌شناسی، به دست آوردند. فرم ۶۰ سؤالی در ایران توسط گروسی فرشی (۱۳۸۰) اعتباریابی شده است. ضریب آلفای به دست آمده در پژوهش گروسی برای روان‌نژندی، ۰/۸۵؛ برون‌گرایی، ۰/۷۱؛ گشودگی به تجربه، ۰/۴۵؛ توافق‌پذیری، ۰/۵۹؛ و با وجدان بودن، ۰/۷۵، گزارش شده است. در این پژوهش نیز برای سنجش پایایی پرسشنامه شخصیت از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که به ترتیب برای نوزرگرایی ۰/۷۹؛ برون‌گرایی ۰/۷۷؛ گشودگی نسبت به تجربه ۰/۸۳؛ مقبولیت ۰/۷۷ و وظیفه‌شناسی ۰/۸۰، به دست آمد. برای بررسی روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی استفاده شد و اعتبار آن بر پایه ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۷۸ به دست آمد که نشان دهنده همسانی درونی مناسب برای آزمون انجام شده بود.

1. Hermans achievement motivation questionnaire
2. Hermans
3. Frost Multidimensional Perfectionism Scale
4. NEO Five-Factor Inventory
5. Costa & McCrae

یافته ها

جهت بررسی خطی بودن رابطه بین متغیرهای پژوهش ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش بررسی شد. که نتایج در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱- ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
انگیزه پیشرفت	۱					
کمالگرایی	۰/۴۳۲**	۱				
انعطاف پذیری	۰/۴۰۲**	۰/۲۱۶**	۱			
باوجدان	۰/۴۵۹**	۰/۲۱۹**	۰/۱۷۸**	۱		
برونگرایی	۰/۳۹۲**	۰/۱۵۹**	۰/۲۳۳**	۰/۳۵۷**	۱	
دلپذیر بودن	۰/۴۳۲**	۰/۱۰۰**	۰/۲۱۶**	۰/۲۱۹**	۰/۱۵۹**	۱
روان نژندی	۰/۴۰۱**	۰/۲۴۰**	۰/۳۰۹**	۰/۲۳۸**	۰/۴۱۷**	۰/۲۴۰**

** ($P \leq 0.01$)

همانطور که نتایج جدول ۱ نشان می دهد، کلیه متغیرهای پژوهش رابطه همبستگی غیر صفر با یکدیگر دارند؛ بنابراین می توان گفت بین متغیرهای پژوهش رابطه خطی وجود دارد. جهت بررسی اینکه آیا ابعاد کمال گرایی مادران سهم معناداری در پیش بینی دارد انگیزه پیشرفت دانش آموزان دارد، از روش رگرسیون استفاده شد. در ابتدا خلاصه مدل رگرسیونی بررسی شد.

جدول ۲- خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	R	R ²	R تعدیل یافته	خطای استاندارد	تغییرات R ²
تردید نسبت به اعمال	۰/۶۳۱	۰/۳۹۸	۰/۳۹۷	۸/۴	۰/۳۹۸
تردید نسبت به اعمال، استانداردهای فردی	۰/۷۰۷	۰/۴۹۹	۰/۴۹۷	۷/۷	۰/۱۰۱
تردید نسبت به اعمال، استانداردهای فردی، انتقاد والدین	۰/۷۳۴	۰/۵۳۸	۰/۵۳۵	۷/۴	۰/۰۳۹
تردید نسبت به اعمال، استانداردهای فردی، انتقاد والدین، نگرانی در اشتباهات	۰/۷۴۴	۰/۵۵۳	۰/۵۴۸	۷/۳	۰/۰۱۵
تردید نسبت به اعمال، استانداردهای فردی، انتقاد والدین، نگرانی در اشتباهات، نظم و ترتیب	۰/۷۵۲	۰/۵۶۵	۰/۵۵۹	۷/۲	۰/۰۱۲

با توجه به جدول ۲ می توان نتیجه گرفت که ابعاد کمال گرایی مادر روی هم رفته به میزان ۵۶/۵ درصد از انگیزه پیشرفت دختران مقطع متوسطه را پیش بینی می کنند که از این مقدار سهم مؤلفه تردید نسبت به اعمال ۳۹/۸ درصد، مؤلفه استانداردهای فردی ۱۰/۱ درصد، انتقاد والدین ۳/۹ درصد، نگرانی در مورد اشتباهات ۱/۵ درصد و مؤلفه نظم و ترتیب ۱/۲ درصد گزارش شد.

نتایج تحلیل واریانس برای معناداری مدل رگرسیونی جدول ۳، نشان داد که کل مدل در ۵ گام اجرا شده با ۹۹ درصد اطمینان ($P \leq 0.01$) با $F(5, 378) = 98/266$ مورد تأیید است.

جدول ۳- ضرایب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرهای مدل

متغیر	B (استاندارد نشده)	انحراف استاندارد	β	معناداری	Tolerance	VIF
تردید نسبت به اعمال	-۲/۰۲۵	۰/۱۶۷	-۰/۵۹۸	۰/۰۰۱	۰/۴۷۱	۲/۱۲۱
استانداردهای فردی	۰/۶۹۱	۰/۱۰۳	۰/۲۴۶	۰/۰۰۱	۰/۸۵۷	۱/۱۶۷
انتقاد والدین	-۰/۷۶۹	۰/۱۳۵	-۰/۲۰۵	۰/۰۰۱	۰/۸۸۹	۱/۱۲۵
نگرانی در اشتباهات	-۰/۳۷۰	۰/۱۰۲	-۰/۱۳۷	۰/۰۰۱	۰/۸۰۹	۱/۲۳۵
نظم و ترتیب	۰/۵۲۲	۰/۱۶۲	۰/۱۵۴	۰/۰۰۱	۰/۵۰۸	۱/۹۷۰

همان‌طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، مؤلفه‌های تردید نسبت به اعمال ($\beta = -0/598$)؛ استانداردهای فردی ($\beta = 0/246$)؛ انتقاد والدین ($\beta = -0/205$)؛ نگرانی در اشتباهات ($\beta = -0/137$) و نظم و ترتیب ($\beta = 0/154$) مادران با ۹۹٪ اطمینان سهم معناداری ($P \leq 0/01$) در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر دارند که از این میان مؤلفه‌های تردید نسبت به اعمال، انتقاد والدین و نگرانی در اشتباهات به‌صورت منفی و مؤلفه‌های استانداردهای فردی و نظم و ترتیب به‌صورت مثبت در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم دارند؛ همچنین مؤلفه انتظار والدین سهم معناداری در پیش‌بینی مدل نداشت و از روند تحلیل حذف شد. جهت بررسی اینکه آیا ابعاد شخصیت مادران سهم معناداری در پیش‌بینی دارد انگیزه پیشرفت دانش آموزان دارد، از روش رگرسیون استفاده شد. در ابتدا خلاصه مدل رگرسیونی بررسی شد.

جدول ۴- خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	R	R ²	R تعدیل‌یافته	خطای استاندارد	تغییرات R ²
باوجدان بودن	۰/۴۵۹	۰/۲۱۰	۰/۲۰۸	۹/۶	۰/۲۱۰
باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری	۰/۵۸۸	۰/۳۴۵	۰/۳۴۲	۸/۷	۰/۱۳۵
باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن	۰/۶۴۷	۰/۴۱۸	۰/۴۱۴	۸/۳	۰/۰۷۳
باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، روان‌نژندی	۰/۶۷۵	۰/۴۵۶	۰/۴۵۰	۸	۰/۰۳۸
باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، برونگرایی	۰/۶۸۲	۰/۴۶۶	۰/۴۵۶	۷/۹	۰/۰۱۰

با توجه به نتایج جدول ۴، می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های شخصیت مادر روی هم‌رفته به میزان ۴۶/۶ درصد از انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کنند که از این مقدار سهم مؤلفه باوجدان بودن ۲۱ درصد، مؤلفه انعطاف‌پذیری ۱۳/۵ درصد، دلپذیر بودن ۷/۳ درصد، روان‌نژندی ۳/۸ درصد و مؤلفه برونگرایی ۱ درصد گزارش شد. نتایج تحلیل واریانس برای معناداری مدل رگرسیونی جدول ۵، معناداری کل مدل را در ۵ گام اجرا شده با ۹۹ درصد اطمینان ($P \leq 0/01$) با $F(5, 378) = 65/881$ مورد تأیید قرار می‌دهد.

جدول ۵- ضرایب رگرسیون استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرهای مدل

متغیر	B (استاندارد نشده)	انحراف استاندارد	β	معناداری	Tolerance	VIF
باوجدان بودن	۰/۴۷۳	۰/۰۶۴	۰/۳۰۲	۰/۰۰۱	۰/۸۳۹	۱/۱۹۳
انعطاف‌پذیری	۰/۴۹۲	۰/۰۸۱	۰/۳۴۳	۰/۰۰۱	۰/۸۷۰	۱/۱۵۰
دلپذیر بودن	۰/۳۲۷	۰/۰۵۲	۰/۲۵۳	۰/۰۰۱	۰/۸۹۳	۱/۱۲۰
روان‌نژندی	-۰/۳۲۴	۰/۰۸۰	-۰/۱۷۶	۰/۰۰۱	۰/۷۵۴	۱/۳۲۶
برونگرایی	۰/۲۰۶	۰/۰۷۹	۰/۱۱۴	۰/۰۰۱	۰/۷۴۴	۱/۳۴۴

همان‌طور که نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد، مؤلفه‌های باوجدان بودن ($\beta = 0/302$)؛ انعطاف‌پذیری ($\beta = 0/243$)؛ دلپذیر بودن ($\beta = 0/253$)؛ روان‌نژندی ($\beta = -0/176$) و برونگرایی ($\beta = 0/114$) مادران با ۹۹٪ اطمینان سهم معناداری ($P \leq 0/01$) در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر، دارند که از این میان مؤلفه روان‌نژندی به‌صورت منفی و ۴ مؤلفه دیگر به‌صورت مثبت در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر بر اساس کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی مادران انجام شد.

در بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی ابعاد کمال‌گرایی مادر بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان، یافته‌ها نشان داد که ابعاد کمال‌گرایی مادر به میزان ۵۶/۵ درصد از انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کنند که بیشترین سهم به ترتیب مربوط به مؤلفه تردید نسبت به اعمال، مؤلفه استانداردهای فردی، انتقاد والدین، نگرانی در مورد اشتباهات و نظم و ترتیب بود. از این میان مؤلفه‌های تردید نسبت به اعمال، انتقاد والدین و نگرانی در اشتباهات به صورت منفی و مؤلفه‌های استانداردهای فردی و نظم و ترتیب به صورت مثبت در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم داشتند؛ همچنین مؤلفه انتظار والدین سهم معناداری در پیش‌بینی مدل نداشت. این نتایج همسو با یافته‌های مطالعات میشل و همکاران (۲۰۱۹)؛ فیلیپ و همکاران (۲۰۱۸)؛ هانوی و همکاران (۲۰۱۷)؛ استوبر (۲۰۱۲)؛ بلنکشتاین و همکاران (۲۰۰۷)؛ چانگ (۲۰۰۶)؛ برنز و همکاران (۲۰۰۵)؛ خسرو پور و همکاران (۱۳۹۳) و دانش و همکاران (۱۳۹۲)، می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که از ویژگی‌های کمال‌گرایان تمایل به داشتن انتظارات افراطی و ارزشیابی انتقادی از دیگران است. والدین کمال‌گرا گرایش دارند که از اشخاصی که برایشان مهم هستند، مثل فرزندان، انتظارات کمال‌گرایانه داشته باشند. چنین والدینی رفتار فرزندان خود را تحت کنترل در می‌آورند و نسبت به فرزندان خود احساس مسئولیت می‌کنند. پذیرش از سوی این افراد وابسته به رعایت معیارهای بالای آنها است، بنابراین ممکن است فرزندان این والدین، به خاطر جلب اعتماد، پذیرش و جلوگیری از انتقادات والدین خود، سعی در برآورده کردن انتظارات آنها کنند و چون یکی از مهم‌ترین انتظارات والدین وضعیت تحصیلی بهینه فرزندان است، این فرزندان با سعی و تلاش در زمینه تحصیل در پی کسب اعتماد و پذیرش والدین و همچنین فرار از انتقادات آنها باشند. در این پژوهش کمال‌گرایی مادر به طور معنادار با انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان رابطه داشت. این رابطه را به این صورت می‌توان تبیین کرد که در خانواده‌های ایرانی چون پدران بیشتر مشغول کار در بیرون از خانه هستند، بررسی و پیگیری وضعیت تحصیلی فرزندان را به مادر می‌سپارند، چرا که مادران اغلب وقت بیشتری برای پیگیری وضعیت تحصیلی فرزندان، چه در خانه و چه در مدرسه، دارند. بنابراین، رابطه بین کمال‌گرایی مادر و پیشرفت تحصیلی فرزندان بدین صورت تبیین می‌شود.

در بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی ابعاد شخصیت مادر بر انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان، یافته‌ها نشان داد که مؤلفه‌های شخصیت مادر به میزان ۴۶/۶ درصد از انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر را پیش‌بینی می‌کنند که بیشترین سهم به ترتیب مربوط به مؤلفه‌های باوجدان بودن، انعطاف‌پذیری، دلپذیر بودن، روان‌نژندی و برونگرایی بود. از این میان تنها مؤلفه روان‌نژندی به صورت منفی در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت سهم داشت. این نتایج همسو با یافته‌های مطالعات پرینز و همکاران (۲۰۱۵)؛ بویر و همکاران (۲۰۱۵)؛ شولتز (۲۰۱۳)؛ اولدانی (۲۰۱۲)؛ کاپرارا و همکاران (۲۰۱۱)؛ قاسمی و همکاران (۱۳۹۶)؛ کشاورز و همکاران (۱۳۹۲)؛ محمور و همکاران (۱۳۹۲) و صفر زاده (۱۳۹۰)، می‌باشد. در تبیین این یافته با توجه به مبانی نظری سازه انگیزش پیشرفت تحصیلی و پژوهش‌های شخصیتی مرتبط با این سازه، می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیرهای شخصیتی از جمله انعطاف‌پذیری، باوجدان بودن، دلپذیر بودن، روان‌نژندی و برونگرایی با انگیزش پیشرفت تحصیلی دختران همبستگی و رابطه معنادار وجود دارد و لازم است آموزش و پرورش در سطوح مختلف، والدین، معلمان و حتی خود دانش‌آموزان به این امر توجه کنند. اولین تبیین در مورد انگیزش پیشرفت مربوط به نظریه کوباسا (۱۹۸۸) است. انگیزش درونی همان محوری است که سرسختی در آن قرار دارد. کوباسا می‌نویسد به نظر می‌رسد که افراد سرسخت و افراد تیپ A هر دو دارای انگیزش پیشرفت بیش‌تر هستند، اما همبستگی سرسختی و انگیزش پیشرفت بیشتر است لذا معلمان و والدین باید دانش‌آموزان را در برخورد با سختی‌ها و مشکلات مقاوم و تلاش آنان را تشویق کنند. والدین و معلمان باید همه تلاش خود را برای به حداقل رساندن اضطراب و شکست و به حداکثر رساندن حس ابداع و خلاقیت و ایجاد مفهومی مثبت از خود، در دانش‌آموزان به کار گیرند، انگیزه درونی، خود رهبری و انجام کار برای خود را در دانش‌آموزان به حداکثر برسانند، از هدف‌ها و حقایقی که نیازمند تلاش، ولی قابل دسترسی است، استفاده کنند.

از آنجا که این پژوهش در شهر تهران انجام شده است، با توجه به ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی خاص این شهر، قابلیت تعمیم نتایج به دیگر بخش‌های کشور پایین باشد. این پژوهش در مورد دانش‌آموزان مقطع متوسطه انجام شده است و قابلیت تعمیم به مقاطع تحصیلی دیگر را ندارد. بدلیل نوع گویه‌های پرسشنامه‌ها احتمال عدم صداقت مادران در پاسخ‌گویی وجود داشته است. پیشنهاد می‌شود که پژوهشی با این موضوع بر روی نمونه‌ای از پسران نیز انجام گیرد تا امکان تعمیم و مقایسه نتایج فراهم شود. در این پژوهش به پیش‌بینی انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان دختر بر اساس کمال‌گرایی و ویژگی‌های شخصیتی مادران پرداخته شده، پیشنهاد می‌گردد که به بررسی انگیزه پیشرفت بر اساس متغیرهای دیگر چون سبک‌های فرزندپروری، سبک‌های دل‌بستگی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پرداخته شود. همچنین،

والدین و معلمان می‌توانند با استفاده از نتایج این پژوهش و پژوهش‌های مشابه در جهت برنامه‌ریزی و ایجاد زمینه‌های مناسب جهت افزایش انگیزه پیشرفت در دانش آموزان اقدام کنند.

منابع

- اکبری، بهمن (۱۳۸۶). روایی و اعتبار آزمون انگیزش پیشرفت هرمنس بر روی دانش آموزان دوره متوسطه استان گیلان. *مجله پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۱۶(۲)، ۷۳-۹۶.
- خسرویپور، فرشید و نیکویی، مژگان. (۱۳۹۳). رابطه بین کمال‌گرایی، انگیزه پیشرفت و عزت‌نفس با عملکرد تحصیلی دانشجویان رشته پرستاری. *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی*، ۱۱(۴)، ۵۴۲-۵۴۹.
- دانش، عصمت، شمشیری، مینا، کاکاوند، علیرضا و سلیمی‌نیا، علیرضا (۱۳۹۲). رابطه کمال‌گرایی مادران با خودکارآمدی و خوش‌بینی در دختران. *مجله مطالعات روان‌شناختی*، ۹(۳)، ۱۲۵-۱۵۱.
- رکابدار، قاسم و سلیمانی، بهاره (۱۳۸۷). مقایسه اضطراب ریاضی گونه‌های مختلف کمال‌گرایی دانش آموزان مقطع راهنمایی شهرستان خرمشهر. *فصلنامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی*، ۱۰(۳۵)، ۳۲-۵۲.
- ریو، جان مارشال (۲۰۰۵). *انگیزش و هیجان ویراست چهارم*. ترجمه یحیی سیدمحمدی (۱۳۹۴)، تهران، نشر ویرایش.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۶). *روان‌شناسی پرورشی*. ویرایش ششم. تهران، دوران.
- صفرزاده، سحر (۱۳۹۰). پنج عامل اساسی شخصیت بین روان‌رنجوری و انگیزه برای موفقیت. *فصلنامه زن و فرهنگ*، ۳(۷)، ۴۷-۶۱.
- قاسمی، بنت‌الهدا، عابدینی، صدیقه و عابدینی، مهنوش. (۱۳۹۶). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی مادران با پیشرفت تحصیلی و انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه اول آموزش‌وپرورش ناحیه دو بندرعباس. *فصلنامه مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۲(۱۰)، ۱۱۷-۱۵۶.
- کشاورز، محسن، جعفری، احمد، سلحشور، مریم و وزیری، سید علی (۱۳۹۲). رابطه سبک‌های شناختی و ویژگی‌های شخصیتی با پیشرفت انگیزش. *مجله دانشگاه علوم پزشکی تربیت‌حیدریه*، ۱(۱)، ۱۱-۱۹.
- محمودی، غلامرضا، جوادی، محمدجعفر و صحرانی، محسن (۱۳۹۲). رابطه سبک‌های تفکر و تیپ‌های شخصیت با انگیزش پیشرفت در دانش آموزان دوره راهنمایی. *مجله تحقیقات روان‌شناختی*، ۵(۱۸)، ۱-۱۴.
- نیکتام، ماندانا، حسینیان، سیمین و یزدی، سیده منور (۱۳۸۹). رابطه باورهای کمال‌گرایانه و رفتارهای خود ناتوان‌ساز در دانشجویان. *مجله علوم رفتاری*، ۴(۲)، ۱۰۳-۱۰۸.
- Blankstein, K. R., Hillis Lumley, C., & Crawford, A. (2007). Perfectionism, hopelessness, and suicide ideation: Revisions to diathesis-stress and specific vulnerability models. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 25: 279-319.
- Brunstein, J. C. (2010). *Implicit motives and explicit goals: The role of motivational congruence in emotional well-being*. In O. C. Schultheiss & J. C. Brunstein (Eds.), *Implicit motives* (pp. 347-374). New York, NY: Oxford University Press.
- Burns, L. R., & Fedewa, B. A. (2005). Cognitive styles: Links with perfectionistic thinking. *Personality and Individual Differences*, January, 38(1): 103-113.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Alessandri, G., Gerbino M., & Barbaranelli, C. (2011). The contribution of personality traits and self-efficacy beliefs to academic achievement: A longitudinal study. *British Journal of Educational Psychology*, 81(1): 78-96
- Chang, E. C. (2006). Conceptualization and measurement of adaptive and maladaptive aspects of performance perfectionism: Relations to personality, psychological functioning, and academic achievement. *Cognitive Therapy and Research*, 30: 677-697.
- Costa PT, & McCrea RR (1992). *The NEOPI-R: Professional manual*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2002). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14(5), 449-468.
- Hanwei, H. & Jie, L. (2017). Positive perfectionism, negative perfectionism, and emotional eating: The mediating role of stress. *Eating Behaviors*, 26(4): 45-59.
- Hermans, H. J. (1978). A questionnaire measure of achievement motivation. *Journal of Applied Psychology*, 54(4), 353.
- Karen, L., Rutler, Bettyep, & Smitt, Helenc. (2005). *The effects of gender of grade level on the motivational need of achievement*.
- KilicTurel, Y. & Seda O. S. (2018). The effects of an ARCS based e-book on student's achievement, motivation and anxiety. *Copp urrr& dducation*, 127(3): 130-140.
- McCrae, R. R. & Costa, P.T. (2004). A contemplated revision of NEO FiveFactor Inventory. *Personality and Individual Differences*, 36: 587-596 .

- Michail D. & Kokkoris H. (2019). New insights into the association of maximizing with facets of perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 142(1): 100-102.
- Oldani, R. (2012). Causes of increases in academic achievement motivation. *Is the personality influenced personality & individual difference*, 22 (3). 902-103.
- Philip & et al. (2019). Multidimensional perfectionism, depression, and anxiety: Tests of a social support mediation model. *Personality and Individual Differences*, 139(1): 295-300.
- Prinzie, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2015). Direct and indirect relationships between parental personality and externalizing behavior: *The role of negative parenting. Psychologica Belgica*, 45(2):123-145.
- Shultz, R.L (2013), socioeconomic advantage & academic achievement motivation. *Important mediators, urban-review*, 25 (3): 123-133.
- Stoeber J, & Yang H. (2010). Perfectionism and emotional reactions to perfect and flawed achievements: Satisfaction and pride only when perfect. *Pers Individ Differ*. 49(3): 246-51.
- Vanstone, M. D. & Hicks, R. E. (2019). Transitioning to university: Coping styles as mediators between adaptive-maladaptive perfectionism and test anxiety. *Personality and Individual Differences*, 141(15): 68-75.
- Vilder, B. (1989). *Implication of the current theory of achievement motivation*. Psychology in school.

